

Strength in Numbers

1) אגרת קודש [תניא] – כג

בגזירת עירין פתגמא ומאמר קדישין, חכמי המשנה עליהם השלום, ששנו במשנתם: "עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם", "כי זה כל האדם". ואף גם זאת היתה כל ירידתו בעולם הזה לצורך עליה זו, אשר אין עליה למעלה הימנה...
 שמעתי מרבתי: כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד, אף שאינם מדברים בדברי תורה – תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית, משכינתא דשריא עליהו, עד שהיה מתבטל ממציאיותו לגמרי.

2) מסכת ברכות דף נח.

תנו רבנן: הרוּאָה אוכלוסי ישראל, אומר: "ברוך... חכם הרזים" — שאין דעתם דומה זה לזה, ואין פרצופיהן דומים זה לזה.

3) רש"י (שם)

אוכלוסי – חיל גדול של ששים רבוא.
 חכם הרזים – היודע מה שבלב כל אלו.

4) כף החיים – אורח חיים, סימן רכז (ר' יעקב חיים סופר זצ"ל) [1869-1939]

טו) [סעיף ה'] הרואה ששים רבוא וכו' מדברי הרמב"ם נראה שאינו מברך על אוכלוסי ישראל **אא"כ הם בא"י**. וכתב הרב מנוח שלמד כן מדאיתא שם בגמרא בן זומא ראה אוכלוסי בהר הבית, אמר: ברוך חכם הרזים, משמע דוקא בא"י עכ"ל. והביאו ב"י וכתב דאין משם ראוה דמעשה שהיה כך היה יעו"ש. וכ"מ מסתמיות דבריו כאן בש"ע דגם בחו"ל מברך. וכ"כ העו"ת אות ה'. אמנם הא"ר אות ה' כתב דדוקא בא"י מברך אששים רבוא יעו"ש וכ"נ משום דק"ל ספק ברכות להקל ובחו"ל יברך בלתי שם ומלכות.

5) מסכת ברכות דף ו.

אמר רבין בר רב אדא, אמר רבי יצחק: מנין שהקדוש ברוך הוא מצוי בבית הכנסת? שנאמר: "אלקים נצב בעדת א-ל". ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם? שנאמר: "אלקים נצב בעדת א-ל". ומנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה עמהם? שנאמר: "בקרב אלהים [= judges] ישפט". ומנין לשנים שיושבין ועוסקין בתורה ששכינה עמהם? שנאמר: "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וגו'".

6) פניני רבנו יחזקאל – חלק ב, עמ' יב (ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל) [1886-1976]

פעם אמר רבנו זצוק"ל: אמרתי להבעלי-בתים בשיעור במסכת ברכות בשם הגר"א, שהנה בדף ו' רואים הבדל עצום בין תורה לתפלה.

דהנה בעמוד ב' שם: „אמר ר' יוחנן בשעה שהקב"ה בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה – מיד הוא כועס, שנאמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה“, ואפילו אם יש תשעה מתפללים – הקב"ה כועס. זה בנוגע לתפלה. ואילו בנוגע לתורה – אמרו שם בעמוד א': „ומנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה – ששכינה עמו, שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך“. ולפני כן שם בגמרא בעמוד א': „ומנין לעשרה שמתפללין – ששכינה עמיהם, שנאמר אלקים נצב בעדת א-ל“. הרי שבתפלה צריך עשרה מתפללין כדי שתהי' השכינה עמיהם, ואם חסר אחד – מיד הקב"ה כועס, ואילו בתורה אפילו אחד שיושב ועוסק בתורה – שכינה עמו. כדי שידעו – כך סיים רבנו זצוק"ל – מה זו תורה! ...

7) פרקי אבות – פרק ג

רבי חנינא בן תרדיון אומר, שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה, הרי זה מושב לצים, שנאמר „ובמושב לצים לא ישב“ (תהלים א). אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה, שכינה שרויה ביניהם, שנאמר „אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו ויקשב ד' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ד' ולחשבי שמו“ (מלאכי ג). אין לי אלא שנים, מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה, שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר, שנאמר „ישב בדרך וידם פי נטל עליו“ (איכה ג).

8) פרקי אבות – פרק ג

רבי חלפתא בן דוסא איש כפר חנניה אומר, עשרה שיושבין ועוסקין בתורה, שכינה שרויה ביניהם, שנאמר (תהלים פב) אלקים נצב בעדת א-ל. ומנין אפלו חמשה, שנאמר (עמוס ט) ואגדתו על ארץ יסדה. ומנין אפלו שלשה, שנאמר (תהלים פב) בקרב אלהים ישפט. ומנין אפלו שנים, שנאמר (מלאכי ג) אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וגו'. ומנין אפלו אחד, שנאמר (שמות כ) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך.

9) דברים (וזאת הברכה) – פרק לג, פסוק ב

ויאמר ד' מסיני בא, וזרח משעיר למו, הופיע מהר פארן, ואתה מרבבת קדש, מימינו (אשדת) [אש דת] למו.

10) אור החיים הקדוש (שם)

אכן יתבאר הענין בהעיר אומרם ז"ל למה לא זכו האבות ובפרט יעקב שהיתה מטתו שלימה לתת להם ה' תורתו, ואמרו (בראשית רבה פרשה עד) שהטעם הוא לפי שאין שכינה שורה על פחות מסי' ריבוא, ונתינת התורה צריכה היתה השראת שכינה, כמו שכן מצינו „וירד ה' על הר סיני“ (שמות יט, כ). והנה יאמר האומר הלא מצינו שאפילו שנים שיושבים ועוסקים בתורה אמרו במשנה (אבות פ"ג מ"ב) שכינה שרויה ביניהם, לזה אמרו קדמונינו יודעי דעת: **כי מה שאנו אומרים שצריך ס' רבוא הוא על השראת כללות השכינה**, ומה שזוכים עשרה שיושבים

ועוסקים בתורה או שנים הוא על אות א' שמאיר ממנה המופיע במי שיתעורר להדבק בקדושה כל אחד כפי כחו, ואין דומה הארה ב' לג' וג' לד', **אבל כללות השכינה אינה שורה אלא על ס' רבוא מישראל:**

והוא מאמר הכתוב "ה'", פירוש: כללות השכינה, "מסיני בא" להקביל ישראל, ובצאת השכינה להקביל עם נבחר עם יציאתה יצאו ב' אורות, ובאו אחד דרך הר שעיר, ואחד דרך הר פארן לישראל שעברו דרך שם לסיבה ידועה, ולזה הקדים "מסיני בא" שהיא ביאת כללות השכינה, ואחר כך הודיע חלקי אורה שבאו דרך מקומות הלז, ודקדק לומר "זרח" ו"הופיע", להעיר שלא הלך דרך שם אלא זריחה אחת והופעה אחת ממנו, ולשון הופעה יאמר על חלק מועט מהקדושה כדרך אומרם ז"ל (מכות כ"ג:): הופיעה רוח הקודש במדרשינו, שהוא גדר קטן שבבחינת השראת אור השכינה, ויחס לבני שעיר גדר גדול מגדר של ישמעאל כפי מדרגתו, כי הוא למעלה מישמעאל.

11) בראשית (ויגש) – פרק מו, פסוק ד

אֲנֹכִי אֶרְדָּה עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֶנְכִי אֶעֱלֶךָ גַּם־עִלְיָה וְיִוֹסֵף יְשִׁית יָדוֹ עַל־עֵינַיִךָ.

12) אור החיים הקדוש (שם)

אנכי ארד מצרימה וגו'. מהכתוב משמע כי ירדה עמו שכינה, וקשה לדבריהם ז"ל (שמו"ר פי"ב) שאמרו כי מצרים להיותה מלאה גלולים לא היתה שכינה שם, ולזה היה משה צריך לצאת חוץ לעיר להתפלל דכתיב "כצאתי את העיר" (שמות ט, כט). ואולי שכוונת דברי ה' היא על דרך אומרו "עמו אנכי בצרה" (תהילים צא, טו) שרמז לו כי כביכול יסבול עמו הצרה, והוא אומרו "אנכי ארד עמך מצרימה" פירוש לשון מיצר, וכמו שמצינו שנגלה למשה בסנה להראותו כי שוכן בסנה מקום קוצים לצד צער ישראל, ולעולם לא ירדה שכינה למצרים מקום המטונף, אלא שראיתי שאמרו ז"ל בכמה מקומות כי שכינה עמהם במצרים כאומרם (מגילה כט:): גלו למצרים שכינה עמהם, וכן אמרו (תנחומא ויחי) "וישתחו ישראל על ראש המטה" לשכינה שהיתה וגו', ואמרו עוד (ב"ר פי"צ"ד) כי השכינה השלימה מנין שבעים נפש שירדו למצרים כי בפרטן אינם אלא ס"ט, הרי כי שכינה ירדה למצרים.

אכן אשכילך כי הדרגות אור השכינה רבים המה הלא תמצא שעשרה שיושבים ועוסקים בתורה (אבות פי"ג) שנו רבותינו כי שכינה שרויה ביניהם, ואפילו ב' ואחד אמרו ז"ל כי מצויה שכינה, ומצינו שלא ירדה שכינה ביניהם של ישראל אלא אחר שעשו המשכן ואחר כמה הכנות האמורים ובירידתה ראו מעשה ה' וכבוד ה' מלא המשכן (שמות מ לה) מה שאין הרגש כן ולא כיוצא בו בשעה שעוסקים בתורה אפילו אלף, **אלא ודאי יש הדרגות אין מספר להם להשראת שכינה בסוד כי גבוה מעל גבוה שומר (קהלת ה, ז) ויתרבה האור בהשראתו כפי בחינת הסובב השראת השכינה, וצא ולמד השראת השכינה בהר סיני ולמטה ממנה השראתו בבית המקודש ולמטה ממנו השראת שכינה על הנביא ובית הכנסת ובית המדרש ובין עשרה שעוסקים בתורה ולמטה בהדרגות המנין. ובזה נתישבו דבריהם ז"ל כי לא ירדה שכינה שהיא בחינת אור הגבוה ביותר שהוא המנבא, ולזה אמר משה כצאתי את העיר, אבל בחינת אור המצוי אצל לומדי תורה וכיוצא ירד עם יעקב אבינו ושם היה עד יום צאת ישראל ממצרים.**

והגם שבאורו יתברך לא יוצדק לעשות הפרש, זה אמת כי באלקותו יתברך הוא אור שוה אבל באור המבטיק ממנו הוא שיתיחס אליו בחינות הדרגות, וזה גם כן ימצא בבחינות הנשמות שהם אור מאור כסא כבודו יתברך יש ביניהם הפרשות מופלאות והבן.

13) אור החיים הקדוש – פרשת תרומה, פרק כה, פסוק ט

...לומר לו ענין גדול, כי בחינת הקדושה והדרגותיה לא בגדר המספר כי גבוה מעל גבוה וגבוהים, הלא תמצא אומרים ז"ל (אבות פ"ג) אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו שנאמר (לעיל כ' כ"א) בכל המקום אשר אזכיר את שמי ואמרו על ב' וגי' וה' ועשרה וכל אחד כפי הדרגתו, ואמרו עוד (בי"ד פע"ד) שאין השכינה שורה על פחות מס' ריבוא כי מטעם זה לא נתנה תורה להאבות עד שהיו הבנים במספר ס' ריבוא, מכאן תקיש ותדין כי הדרגות הקדושה הם מא' עד ס' ריבוא, וזה בבחינת המספר ובבחינת האיכות כמה הדרגות מאחד לאחד עד אין קץ.

14) נתיבות עולם - נתיב הצדק, פרק ג (מהר"ל מפראג זצ"ל)

ובפרק החליל (סוף סוכה) אמר אביי אוי לרשע אוי לשכנו טוב לצדיק טוב לשכנו, פי' רש"י ז"ל בתורת כהנים "וְחִלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים" (יד, מ) נגע של אבן שבמקצוע היו חולצין אע"ג שהנגע לא נראה אלא בביתו של זה מחמת שהיתה עינו צרה בכליו חבירו לוקה בשבילו, מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכנו וממילא טוב לצדיק טוב לשכנו שהרי מדה טובה מרובה. בא לבאר כי המתחבר אל רשע נענש עמו, ואע"ג כי פסוק מלא הוא (ד"ה ב', כ') בהתחברך לרשע "פָּרַח ד' אֶת־מַעֲשָׂיךָ", בא לומר כי דבר זה נוהג תמיד ולא תאמר שהיה זה לפי שעה רק מדה זאת נוהג תמיד, כי כל דבר שיש לו חבור וצרוף אל דבר נחשב שהוא שייך לו, ולפיכך כאשר הוא מצטרף אל הרע יש לו ענין אחד עמו. וכן אם הוא מצטרף אל הטוב כאלו היה הטוב ג"כ שייך אליו, ולפיכך אוי לרשע או לשכנו טוב לצדיק טוב לשכנו. וכן אמרו בפ"ק דמכות (ה', ב') על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים אם יתקיים עדות בשנים למה פרט לך הכתוב בשלשה אלא הקשה שלשה לשנים וכו' ר"ע אומר לא בא השלישי אלא להחמיר עליו לעשות דינו כיוצא בו אם ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה עאכ"ו שישלם טוב לנטפל לעושי מצוה כעושה מצוה:

15) ליקוטי אמרים – פרק יא – "מבתב זירוזים לזריזים" (ה"חפץ חיים" זצ"ל)

וא"כ כשאנו אומרים בקדושה ממקומך מלכנו תופיע ותמלוך עלינו כי מחכים אנחנו לך הרי אנו מדברים כזבים לפני הקב"ה, כי אין הדבר כן באמת, כי הלא לא ניכר כלל עלינו שהננו מחכים, וראיה שאיננו מוכנים כלל לביאתו, [דלשון מחכים משמע שהננו כבר מוכנים מצדנו ורק אנו מחכים לביאתו], על כן אם אנו רוצים באמת ובתמים שיבא אליהו הנביא אלינו במהרה צריכים אנו להיות מוכנים לפני יום בואו בתורה ובתשובה, ואז בצדק נוכל לומר כי מחכים אנחנו לך, כי הלא אז יהיה מינכר שהננו מחכים וכיון שנחכה בודאי בא יבא ולא יאחר*, וכמאמר הנביא "חכה לו כי בא יבא" דמשמע אם תחכה לו בא יבא תיכף ולא יאחר.

הג"ה. וכזה שמעתי על גאון אמיתי אחד בדור שלפנינו, שחפצה עיר אחת לקבל אותו לראב"ד בעירם ולא רצה לקבל עליו משרת הרבנות, וכשבאו שני שלוחים ואמרו לו רבינו, ידע הוד כבודו כי שלשים אלף יהודים ממתנינים לביאתו, וכשמע דבריהם אלו, אמר להם, אם כך הדבר, אני מקבל. ותיכף לבש בגדיו לילך אתם.